

w Warszawie, noszącego kryptonim „Stragan”. Autorzy uznali jednak także za nieodpowiednie omówienie rozwoju działalności wywiadowczej w terenowych siatkach czołowych organizacji konspiracyjnych Śląska i Zagłębia, takich jak przykładowo Organizacja Orła Białego, Siły Zbrojne Polski. Działalność tych ostatnich przedstawiono w rozdziale pt. *Wywiad terenowy*. Zasadnicza problematyka została omówiona w dwóch obszernych rozdziałach. Rozdział zatytułowany *Wywiad „Lido” Śląskiego Okręgu ZWZ/AK* ukazuje organizację i działalność 7 siatek szyfrowanych nazwami: „Kruk”, „Nobod”, „Brygida”, „Joachim”, „Cygan”, „Tur”, „Marian”. Osiągnięcia wywiadowcze tych siatek były ewidentne i wysoko oceniane przez komendantów Śląskiego Okręgu ZWZ/AK, a działalność ich żołnierzy stanowiła dowód patriotyzmu mieszkańców Śląska.

Działalność wywiadu KG AK „Stragan” koncentrowała się wokół ośrodka kierowniczego w Wiedniu (w zakresie stanowiącym przedmiot badań autorów). Rozdział, który to omawia zatytułowany: *Wywiad KG AK „Stragan” w Wiedniu* podzielony został na 11 podrozdziałów, z których dwa pierwsze poświęcono początkom organizacji wywiadu KG AK w Wiedniu i na terenie Austrii. Dwa końcowe podrozdziały ukazują losy żołnierzy wywiadu AK w *Wehrmachcie* oraz dramat żołnierzy związany z dekonspiracją i ich tragiczne losy więzienne. W rozdziale tym omówiona została też struktura organizacyjna i działalność 7 siatek wywiadowczych „Stragan” („WO-1 Południe”). Siatka „P5” obejmowała Protektorat Czech i Moraw. Na Górnym Śląsku działały siatki „S1”, „S5” i „S9”. Obszar Zaolzia pozostawał w zainteresowaniu siatki „S3”. Natomiast siatki „U2” i „U6” działały poza Śląskiem. „U2” penetrowała rejon Brunszwiku, a siatka „U6” działała w Hanowerze.

W końcowej części książki zamieszczone zostały źródła i bibliografia dotycząca omawianego tematu oraz indeksy osobowy i pseudonimów.

Książka ma wielką wartość nie tylko dla historyków, zważywszy na istnienie niewielu prac poświęconych wywiadowi ZWZ/AK, ale także z uwagi na piękną polszczyzną narracji. Znajdzie zapewne uznanie wśród licznych czytelników.

Marian Woźniak

STANISŁAW SALMONOWICZ: *Ludwik Muzyczka Sułkowski 1900 - 1977, polityk i żołnierz. Przyczynek do dziejów Armii Krajowej*. Warszawska Oficyna Wydawnicza „Gryf”, Warszawa 1992, 103 ss.

Stanisław Salmonowicz, znawca problematyki Polskiego Państwa Podziemnego podjął się trudu przybliżenia czytelnikowi w kraju postaci wybitnego oficera sztabu Komendy Głównej Armii Krajowej, Delegatury Sił Zbrojnych nieżyjącego już płk. Ludwika Muzyczki Sułkowskiego (ps. „Benedykt”). Niezwykłość tej postaci polegała na tym, że niejako działał w cieniu kolejnych dowódców Sił Zbrojnych w kraju, będąc jednocześnie autorem, bądź inicjatorem szeregu najważniejszych decyzji dotyczących okupowanej Polski, ustroju struktur podziemnych i ich wzajemnych relacji. Do najpoważniejszych z nich zaliczyłbym problematykę Wojskowej Administracji Zastępczej („Teczka”). W walce o wolność, którą toczył naród Polski w latach niemieckiej okupacji potrzeba było doświadczonych przywódców. Do takich bez wątpienia należał płk Ludwik Muzyczka Sułkowski. Od najmłodszych lat związany ze Związkiem Strzeleckim (ZS), był obok płk. Kazimierza Pluty Czachowskiego, gen. Emila Fildorfa przedstawicielem „specyficznego amalgamatu myśle-

nia państwowo-niepodległościowego”, w którym tradycja powstania 1863 r., rewolucja 1905 r., Legiony, czy POW spletały się z koncepcją demokratycznej wizji ustrojowej. L. Muzyczka Sułkowski, znany w konspiracji jako „Ludwik”, „Jacek”, „Benedykt” urodził się 25 sierpnia 1900 r. w Jarosławiu, w rodzinie czesko-austriackiego pochodzenia. Od lutego 1918 r. służył w II Brygadzie Legionów. Od 1 II 1918 r. w składzie 5 Pułku Piechoty walczył na froncie ukraińskim. W 1920 r. był uczestnikiem grupy gen. Lucjana Żeligowskiego, która zajęła Wilno. Do grudnia 1925 r. był organizatorem polskiej administracji w tym mieście, a następnie działał w Wileńskim Okręgu Związku Strzeleckiego. Szkołę Podchorążych ukończył w 1931 r. w Grudziądzu. Z inicjatywy płk. Władysława Rusina, jako znawca problematyki niemieckiej został mianowany komendantem Tajnego Okręgu Północnego ZS, który obejmował W.M. Gdańsk i Prusy Wschodnie. W 1933 r. jego dziełem było przygotowanie głównych sił do demonstracji polskiej w Gdańsku, organizowanej przez J. Piłsudskiego. Był wówczas jednym z rzeczników zorganizowania propolskiego puczu w Gdańsku. Rozmach przygotowań przeraził wówczas Sztab Główny WP. W tym stanie L. Muzyczka Sułkowski został przekazany do dyspozycji MSW. Jako specjalista od spraw mniejszości narodowych pracował krótko w województwie wileńskim, a następnie od 3 VII 1935 r. został starostą nakielskim w Wyrzysku. Do wybuchu wojny ściśle współpracował z kierownictwem tajnych przygotowań obronnych — dywersji specjalnej i wywiadu. Już 20 IX 1939 r. znalazł się w kierownictwie Organizacji Orła Białego w Krakowie. Od marca 1940 r. był najbliższym doradcą gen. Stefana Roweckiego. Opracowywał materiały statutowe „Tymczasowej Administracji”, która ukształtowała się w ramach KG ZWZ/AK jako Szefostwo Biur Wojskowych („Teczka”). Był przeciwnikiem decyzji o wszczęciu Powstania Warszawskiego. Był współorganizatorem koncepcji tajnej struktury „NIE”. Po kapitulacji Powstania Warszawskiego przebywał w oflagu Woldenberg (Dobiegniew). Czynny w gremiach kierowniczych Delegatury Sił Zbrojnych. Jego koncepcje legły u podstaw przekształcenia działań wojskowych w walkę polityczną z reżimem komunistycznym. Wbrew powszechnemu mniemaniu był autorem deklaracji ideowej Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość (2 IX 1945). Aresztowany przez UB 22 XII 1945 r. — skazany 3 II 1946 r. na 10 lat więzienia, w głównym procesie WiN. Bronił się po mistrzowsku, choć w toku śledztwa i procesu nie bez podstaw oskarżyciel mówił o Nim jako o „szarej eminencji AK i WiN”. Po krótkotrwałym uwolnieniu z Wronek, 20 X 1950 r., został ponownie aresztowany. Przeszedł najbardziej wyrafinowane metody śledcze UB. 8 VI 1957 r. wyrokiem Sądu Najwyższego został zrehabilitowany. Pomimo nadszarpniętego zdrowia nie zrezygnował z walki politycznej o niepodległość. W latach 1957-1976 odegrał znaczącą rolę w opracowaniu koncepcji walki z reżimem. W głębokiej konspiracji, pod przykrywką badań nad historią AK wespół z płk. Kazimierzem Plutą Czachowskim i ppłk. Józefem Rybickim stworzył — w naszym przekonaniu — podwaliny teoretyczne zwycięstwa „Solidarności”. Te momenty zostały przez prof. S. Salmonowicza zaledwie zasygnalizowane w książce.

Niewielka objętościowo praca S. Salmonowicza zawiera trzy rozdziały, zatytułowane: *Młodość i lata II Rzeczypospolitej, Od kampanii wrześniowej do powrotu do kraju w 1945 r., Lata powojenne*. W aneksach źródłowych zawarto dwa ważne dokumenty autorstwa płk. L. Muzyczki Sułkowskiego: Relacja z Gdańska oraz Podstawy organizacyjne centralnego ośrodka produkcji wojennej w sztabie Komendy Głównej ZWZ/AK w okresie okupacji. Książka została przez autora opatrzona przypisami. Wydano ją w nakładzie zaledwie 1000 egz.

Marian Woźniak